

Další zprávy

Časopis pro pěstování matematiky, Vol. 78 (1953), No. 3, 291--295

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/117089>

Terms of use:

© Institute of Mathematics AS CR, 1953

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

JUBILEJNÍ VĚDECKÝ SJEZD PŘI PŘÍLEŽITOSTI 150. NAROZENIN JANA BOLYAIE

Sjezd se konal v Budapešti ve dnech 14. až 18. prosince 1952; pořádala jej Maďarská akademie věd spolu s Bolyaiovou matematickou společností. Sjezdu se zúčastnila řada zahraničních delegátů. *SSSR*: korespondent AN SSSR a laureát Stalinovy ceny *P. S. Aleksandrov* (Moskva), laureát Stalinovy ceny prof. *S. M. Nikolskij* (Moskva), *ČSR*: akademik *Ed. Čech*, *NDR*: prof. *W. Rinow* (Greifswald), prof. *K. Maruhn* (Dráždany), *Polsko*: akademik *W. Sierpiński* (Varšava), korespondent akademie *St. Turski* (Varšava), *Rumunsko*: korespondent akademie *T. Popovici* (Cluj), prof. *G. Pick* (Bukurešť). Ohlášen byl také *bulharský delegát* prof. *Obreškov*, který nemohl přijet, protože pro špatné počasí nebylo letecké spojení.

Sjezd byl oficiálně zahájen v neděli 14. 12. 1952 v 11 hodin dopoledne. Po zahajovacím projevu *I. Rusznyáka*, presidenta Maďarské akademie věd, promluvili zahraniční hosté, *Aleksandrov* za *SSSR*, *Sierpiński* za *Polsko*, *Popovici* za *Rumunsko*, *Čech* za *ČSR*; delegáti *NDR* pro zpoždění vlaku nebyli při zahájení přítomni. Následovala přednáška maď. akademika *G. Alexitse*: Život a dílo Jana Bolyaie.

V pondělí 15. 12. v 10 hodin přednášel korespondent maď. akademie *O. Varga*: Vliv geometrie Bolyai-Lobačevského na rozvoj geometrie, zejména diferenciální. Následovala přednáška *P. S. Aleksandrova*: Základní topologické pojmy.

V úterý 16. 12. v 16 hodin přednášel *F. Kárteszi*: Život a dílo N. I. Lobačevského. Následovala přednáška *J. Hadamarda*: Neeukleidovská geometrie a axiomatické definice, kterou za nepřítomného autora četl *G. Hajós*.

Ve středu 17. 12. v 10 hodin přednášel *P. Szász*: Různá elementární vybudování hyperbolické trigonometrie. Dále přednášel *Ed. Čech*: Poznámky k projektivní diferenciální geometrii. Posléze přednášel *W. Rinow*: O jedné axiomatizaci vnitřní geometrie ploch.

Ve čtvrtek 18. 12. v 10 hodin přednášel korespondent maď. akademie *L. Kálmár*: Vliv geometrie Bolyai-Lobačevského na vývoj axiomatické metody. Dále přednášel *S. Nikolskij*: Vlastnosti některých tříd funkcí několika proměnných na diferencovatelné varietě a jejich užití na variační problémy. Téhož dne v 18 hodin přednášel korespondent maď. akademie *A. Rényi*: Ideologický význam geometrie Bolyai-Lobačevského. Následovaly projevy zahraničních hostů: *P. S. Aleksandrov* za *SSSR*, *W. Sierpiński* za *Polsko*, *T. Popovici* za *Rumunsko*, *E. Čech* za *Československo*, *W. Rinow* za *NDR*.

Texty maďarských přednášek byly přeloženy do ruštiny a do francouzštiny a překlady byly rozdány zahraničním účastníkům. Přednáška *A. Rényiho* vyšla v českém překladě v *Časopise pro pěstování matematiky*, 78 (1953), 149—167. Přednášky zahraničních hostů byly po částech tlumočeny do maďarštiny. Také projevy zahraničních delegátů byly ihned po proslovení tlumočeny do maďarštiny.

Sjezdová jednání byla doprovázena jednak recepcí, pořádanou presidentem Maďarské akademie věd, dále slavnostní večeří u ředitele Matematického ústavu akademie, pak

recepti, pořádanou prezidentem Matematicko-fyzikální sekce akademie, a slavnostním koncertem. Zahraniční i mimobudapešťští maďarští účastníci byli ubytováni všichni v též hotelu, takže po celý den byla velmi dobrá příležitost k vědeckým diskusím, které vhodně doplnily sjezdová jednání.

Eduard Čech, Praha.

MATEMATICKÝ SJEZD V BERLÍNĚ

V době od 14. do 18. ledna 1953 se konal při příležitosti otevření nových místností Humboldtovy university v Berlíně matematický sjezd. Sjezdu se zúčastnili takřka všichni matematici z Německé demokratické republiky; z lidově demokratických zemí byly přítomny tyto delegace: Polsko: ředitel státního ústavu matematického akademik *C. Kuratowski* a rektor university ve Varšavě prof. Dr. *St. Turski*, Maďarsko: ředitel matematického ústavu *A. Rényi* a prof. Dr. *Rédei*, Bulharsko: akademik *Obreškov*, Československo bylo zastoupeno akademiky *V. Jarníkem* a *J. Novákem*. Na sjezd přijeli také matematici ze západního Německa, mimo jiné: *E. Ullrich*, *Nöbeling* a *G. Köthe*. Počet všech účastníků byl asi 150. Pozoruhodným zjevem byla značná účast mladších matematiků z řad pokročilých studentů a asistentů.

Sjezd byl slavnostně zahájen ve středu dne 14. ledna v 10 hodin dopoledne ředitelem matematického ústavu prof. Dr. *Grellem*. Pak následovaly projevy oficiálních hostů a přednáška prof. Dr. *K. Schrödera* o historii vývoje matematiky v Berlíně a o jejím rostoucím významu v exaktních přírodních vědách. Sjezdová jednání se konala výhradně v plenárních schůzích; přednášky byly prosloveny vesměs německy a týkaly se nej-různějších oborů matematických i aplikací matematiky. Z význačných přednášek mohou být uvedeny tyto:

Ve čtvrtek dne 15. 1. prof. *E. Kähler* z Lipska přednášel o algebře a diferenciálním počtu, prof. *Rédei* (Szeged) o úplných okruzích ideálů v širším slova smyslu. V pátek dne 16. 1. dopoledne přednášel prof. *E. Ullrich* (Giessen) o transcendentních a algebraických číslech; prof. *Rédei* měl přednášku z teorie čísel. Odpoledne přednesl prof. *E. Hölder* z Lipska referát, jenž se týkal dvojdimensionálních problémů variačního počtu. Pak následovaly tyto přednášky: akad. *C. Kuratowski* z Varšavy předvedl důkaz jedné věty z teorie míry opřený o topologické věty, akad. *J. Novák* z Prahy podal řešení některých problémů souvisejících z teorií bikompaktního obalu spočetné izolované množiny a prof. *E. Kähler* měl referát z algebraické geometrie.

V sobotu 17. 1. dopoledne přednášel prof. *St. Turski* o některých otázkách z teorie pružnosti a prof. *A. Rényi* z Budapešti o nových methodách náhodných výběrů. Pak následovalo několik přednášek týkajících se aplikací matematiky v různých oborech.

V neděli dopoledne měl přednášku akad. *Obreškov* ze Sofie o některých reálných funkcích definovaných integrálem. Pak následovala přednáška akad. *V. Jarníka* o lineárních diofantických aproximacích, ve které se zmínil o nových výsledcích svých žáků *Apfelbecka* a *Kurzweila*. Přednášky pak zakončil prof. *G. Köthe* (Mainz) referátem z oboru funkcionální analýsy, jenž se týkal analytických funkcí.

V rámci sjezdu se pořádaly ještě některé společenské podniky. Dne 15. ledna večer se konal přátelský večírek a dne 16. ledna navštívili účastníci sjezdu operu; v přestávce byli zahraniční delegáti přijati předsedou sněmovny (Volkskammer) *Dieckmannem*. V sobotu 17. ledna uspořádal státní sekretář pro vysoké školy večeři pro některé účastníky sjezdu a pro členy zahraničních delegací. Za československou delegaci pronesl přípitek akademik *V. Jarník*.

Po organizační stránce byl sjezd připraven velmi dobře. Většina přednášek měla vyso-

kou vědeckou úroveň. Sjezd splnil svůj účel a přinesl matematikům v Německé demokratické republice mnohé podněty i povzbuzení k další jejich vědecké práci.

Československá delegace byla přivítána velmi srdečně a byla jí věnována všestranná pozornost. Jest jen litovati, že se naše delegace nemohla zúčastnit prvního dne sjezdu, neboť pasové formality nebyly závčas vyřízeny. Výhodné bylo společné ubytování všech zahraničních delegací v Gästehaus der Regierung.

Členové delegace maďarské a bulharské odletěli dne 21. ledna z Berlína do Prahy a téhož dne večer se sešli k přátelské besedě s pražskými matematiky a druhého dne pokračovali v cestě do svých domovů.

J. Novák, Praha.

PŘEDNÁŠKY A DISKUSE V MATEMATICKÉ OBCI PRAŽSKÉ

9. 1. 1953, *Eduard Čech*, Referát o jubilejním sjezdu v Budapešti (výročí 150. narozenin J. Bólyai).
28. 1. 1953, *Josef Novák*: Zpráva o zájezdu do Polska. (Společně s katedrou matematické statistiky Karlovy university.)
4. 3. 1953, *Marcel Josifko*: Statistické hodnocení biologických zkoušek. (Společně s katedrou matematické statistiky Karlovy university.)
13. 4. 1953, *Josef Holubář*: Referát o knize V. M. Bradis, O prepodovaniu matematiki v srednej škole.
18. 4. 1953, *Stanislav Turski*: Organizace matematického studia na vysokých školách polských.
20. 4. 1953, *Stanislav Turski*: O teorii pružnosti nehomogenních isotropních těles.
27. 4. 1953, *Eduard Čech*: Perspektivní plán Matematického ústavu ČSAV.
4. 5. 1953, *Vladimír Kořtnek*: Sovětská diskuse o algebře.
11. 5. 1953, *Jan Mařík*: O funkcionelech v poluspořádaných prostorech.
18. 5. 1953, *Eduard Čech*: Nové cesty ve vyučování analytické geometrii na vysokých školách.
25. 5. 1953, *Ladislav Rieger*: O Kolmogorovových algebrách I.
1. 6. 1953, *Kazimierz Kuratowski*: O analytických vlastnostech homeomorfních zobrazení množin v rovině.
8. 6. 1953, *Ivo Babuška*, *Jan Mařík*, *Otto Vejvoda*: Diskuse o teorii a praxi v matematice a problém matematického školení aspirantů.
15. 6. 1953, *Ladislav Rieger*: O Kolmogorovových algebrách II.
22. 6. 1953, *Vlastimil Pták*: O funkcionální analýze.
24. 6. 1953, *Otto Fischer*: Faktorové pokusy.

NÁVŠTĚVY HOSTŮ Z CIZINY

Dne 14. dubna 1953 přijel do Prahy profesor dr. *Stanislav Turski*, rektor varšavské university, a byl naším hostem po 10 dní. Po dva dny se účastnil v Matematickém ústavu ČSAV diskusí o aktuálních problémech souvisejících s reorganizací našeho vědeckého života. V diskusi prvního dne informoval vedoucí vědecké pracovníky i vědecké aspiranty matematického ústavu, kteří jsou zaměřeni k technickým aplikacím matematiky, o plánování práce v technické sekci *Państwowe Instytutu Matematycznego*. Druhý den se diskuse týkala reorganizace matematického studia v prvním semestru na našich universitách a další diskuse týkala práce v laboratoři matematických strojů.

V dalších dnech vykonal rektor Turski v Matematickém ústavu Karlovy university dvě přednášky uvedené v předcházející části zpráv.

V prvé přednášce seznámil české matematiky s vyučováním matematice na polských vysokých školách, zejména na univerzitách. Informoval přítomné podrobně o osnovách jednotlivých větví, částečně i o náplni některých přednášek, o způsobu a rozsahu zkoušek, zejména o způsobu provádění závěrečných diplomových prací.

Druhá přednáška se týkala matematické teorie lineární pružnosti nehomogenního isotropního prostředí. Rektor Turski ukázal důležitost vyšetřování těchto problémů v praxi, právě tak jako problémů, když elastické vlastnosti jsou proměnné s časem. Ukázal na potíže, které vznikají těmito zobecněnými předpoklady, a naznačil systémy diferenciálních rovnic, na něž matematická formulace vede. Dále se pak zmínil o konkrétních problémech, které on a jeho spolupracovníci řeší. Ukázal také na Huberovy podmínky pevnosti v těchto případech. Po přednášce se rozvinula diskuse, ve které mimo vysvětlení některých podrobností prof. Turski vyložil, jak se rozvíjí styk jeho skupiny s praxí. Naznačil důležitost matematické práce v praxi.

Na tuto přednášku navázala druhý den podrobná diskuse. Po ní se konala schůzka opět s aspiranty matematiky. Rektor Turski je informoval o výběru a školení aspirantů v Polsku a o způsobu plánování a kontrole plánu jejich studia. Podrobně bylo diskutováno o aspirantských zkouškách a o způsobu vypracování diplomových prací. Rektor Turski promluvil též o školení polských aspirantů v SSSR. V dalším hovořil o pracovních a studijních plánech asistentů vysokých škol a o kontrole plnění těchto plánů.

Dne 22. dubna konferoval rektor Turski s akademikem *Eduardem Čechem* a pak si prohlédl ústav aplikované matematiky při Českém vysokém učení technickém. Dne 23. dubna pak ukončil pobyt mezi pražskými matematiky a odjel do Brna.

Dne 29. května 1953 dopoledne přibyl na pozvání *Československého výboru obránců míru* z Varšavy do Prahy prof. dr. *Kazimierz Kuratowski*, ředitel polského *Państwowege Instytutu Matematycznego*.

V sobotu dne 30. května 1953 měl prof. Kuratowski projev ve velké aule Karolina v rámci oslav pořádaných Československým výborem obránců míru, Československou akademií věd a universitou Karlovou při příležitosti 410. výročí úmrtí slavného polského astronoma *Mikuláše Koperníka*.

V pondělí 1. června 1953 přednášel prof. Kuratowski v rámci přednášek pořádaných matematickým ústavem Československé akademie věd v matematické obci pražské na thema uvedené v předcházející části zpráv. Po přednášce se rozvinula cílá diskuse jednak k vlastnímu tematiku přednášky, jednak k otázkám poměru teorie a praxe.

V několika schůzkách s našimi předními matematiky bylo diskutováno o otázkách další spolupráce mezi polskými a československými matematiky.

Prof. Kuratowski opustil Prahu v úterý dne 2. června t. r.

Vladimír Knichal, Praha.

DRUHÁ ČESKOSLOVENSKÁ MATEMATICKÁ OLYMPIADA (ROČNÍK 1952-53)

Stejně jako v loňském školním roce tak i letos uspořádalo ministerstvo školství a osvěty za účasti Matematického ústavu Československé akademie věd a Československého svazu mládeže matematickou olympiadu pro žáky výběrových škol 3. stupně.

Soutěž měla dvě kategorie, *A*, *B*. V kategorii *A* soutěžili žáci dvou nejvyšších tříd, v kategorii *B* žáci dvou nejnižších tříd. Kategorie *A* měla tři kola, kategorie *B* dvě. První kolo má přípravný, studijní úkol; soutěžící řeší doma celkem 16 úloh, po čtyřech úlohách v měsících říjnu, listopadu, prosinci a lednu. Ti, kteří podali alespoň 9 správně řešených úloh, postupují do II. kola, které má již ráz ostře vylučovací; pro kategorii *B* je kolem závěrečným. Soutěž II. kola se koná v oblastních městech matematické olym-

piady (v místech, kde je vysoká škola). Vítězové II. kola kategorie A postupují do III. kola, které se koná v Praze.

Soutěž III. kola se letos konala dne 8. května 1953. Po soutěži byla uspořádána se soutěžícími beseda; besedy se účastnili zástupci ministerstva školství a osvěty, ministerstva vysokých škol, dále zástupci I. sekce ČSAV, Ústředí ČSM, vysokých škol, škol 3. st., školských úřadů, zástupci studentů vysokých škol i škol 3. st., učitelé škol 3. st. atd. Na besedě promluvili: ministr školství a osvěty s. *E. Sýkora*, zástupce ústředí ČSM s. *Josef Čejna*, zástupce I. sekce ČSAV akademik *Eduard Čech* a ministr vysokých škol s. *Lad. Štoll*. Řečníci zhodnotili význam soutěže a ocenili práci soutěžících. Vyzdvihli při tom význam studia matematiky pro studium technických věd a pro ideový růst mladých kádrů. Ocenili význam nového školského zákona, kterým se naše škola má přiblížit sovětskému vzoru, a zdůraznili, že sovětská škola považuje hluboké studium matematiky za jeden ze svých hlavních úkolů.

Účast soutěžících. Soutěže I. kola se účastnilo v obou kategoriích celkem 1428 soutěžících, kteří podali celkem 9743 řešení. Soutěže III. kola se letos účastnilo 51 soutěžících, z nichž 20 splnilo předepsané požadavky pro vítězství v závěrečném kole. Mezi vítězi je 6 soudruhů Slováků, z nichž jeden je teprve žákem II. třídy. Všichni vítězové byli odměněni peněžitými a knižními cenami a obdrželi čestná uznání.

Rudolf Zelinka, Praha.

Redakce: Matematický ústav Československé akademie věd Praha II, Žitná 25, tel. 241193. — Administrace: Nakladatelství Československé akademie věd, Praha II, Vodičkova 40, tel. 236375. — Vychází čtvrtletně. — Roční předplatné Kčs 48,—, cena jednotlivého sešitu Kčs 12,—. Novinové výplatné povoleno Okrakovým poštovním úřadem Praha 022: j. zn. 309-38-Ře-52. — Dohlédací poštovní úřad Praha 022.— Tisknou a expedují Pražské tiskárny n. p., provozovna 05 (Prometheus), Praha VIII, Tř. Rudé armády 171.— Náklad 1200 výtisků.